

1. SPARTA V ARCHAICKÉM OBDOBÍ

- původní obyvatelstvo ve Spartě bylo podmaněno příchozími Dóry, kteří se stali vládnoucí vrstvou
- Sparťané vedli náročný vojenský život – z důvodu kontroly své moci jak ve Spartě, tak i v jejím okolí
- postupně se jim podařilo ovládnout téměř celý Peloponés a s poraženými státy uzavírali spojenecké smlouvy, které daly vzniknout tzv. **peloponéskému spolku**

Rozdělení spartské společnosti

- 1) **Sparťané dórského původu** – jediná plnoprávná vrstva, starali se jen o válku a výcvik, žili z práce svých poddaných
- 2) **Perioikové** (*ti, kteří sídlí kolem*) – měli jistou míru autonomie, řemeslníci, obchodníci, zemědělci
- 3) **Heilóti** – nejpočetnější vrstva, původní obyvatelstvo, otroci pracující na půdě Sparťanů

Státní správa ve Spartě

- 1) **dva králové** – vojenští velitelé, náboženské pravomoci, dědičné nástupnictví ve dvou rodech
- 2) **efoři** (*dozorci*) – 5 nejvyšších (nejmocnějších) úředníků volených na 1 rok,
- 3) **rada starších** (*gerúsia*) – oba králové + starci nad 60 let voleni na celý život,
- 4) **lidové shromáždění** (*apellá*) – dospělí Sparťané (od 30 let)

2. ATHÉNY V ARCHAICKÉM OBDOBÍ

- nacházejí se v oblasti nazývané Attika

Rozdělení athénské společnosti

- 1) **plnoprávní občané** – narození v Athénách nebo jmenování sněmem (za zvláštní zásluhy)
- 2) **nepplnoprávní občané** (bez politických práv)
  - a) **cizinci (metoikové)** – obchodníci, řemeslníci, povinnost odevzdávat poplatky a konat vojenskou službu
  - b) **otroci** – služebnictvo, zemědělci na půdě svých pánů

Státní správa ve v Athénách

- 1) **archonti** – nejvyšší úředníci, z řad aristokracie, jednoleté funkční období, pravomoci soudní, správní, náboženské a vojenské
- 2) **aristokratická rada (areopag)** – tvořena z bývalých archontů s doživotním mandátem, pravomoci soudní a správní
- 3) **sněm** – tvořen všemi plnoprávními občany, volba úředníků

- později tato správa doplněná novými institucemi – viz Solónovy reformy

3. Athénské zákonodárství**1) Drakontovy reformy**

- archon Drakon autorem zákonů s přísnými tresty založeném na obyčejovém právu

2) Solónovy reformy

- a) zrušil veškeré dluhy a zakázal ručení majetkem nebo osobní svobodou
- b) rozdělil společnost do 4 tříd dle výše majetku - každá třída měla odpovídající politická práva (která už nezávisela na urozeném původu) a zařazení ve vojsku (
- c) zavedl nové správní instituce
  - **rada čtyř set** – moc soudní, vedení státní správy a **lidový porotní soudní dvůr**

3) Kleisthenovy reformy

- 1) provedl územně-správní reformu, která oslabil rodovou moc aristokracie
- 2) zvýšil počet členů rady na 500) a rozšířil její kompetence na úkor areopagu

4. ŘECKO-PERSKÉ VÁLKY (499-449 PŘ. N. L.)

1) Povstání Řeků v Malé Asii

- od pol. 6. stol. př. n. l. dochází k růstu napětí mezi řeckými městy v Malé Asii a perskou říší, která je ovládá, roku 499 př. n. l. vypuklo povstání, v jehož čele stálo město Milétos,
- povstání nakonec potlačeno a Peršané obnovili svou moc

2) První fáze řecko-perských válek

- v roce 490 př. n. l. se vylodilo perské vojsko u $\times$ **Marathónu**, kde se odehrála bitva
- Athéňané správnou taktikou porazili početnějšího soupeře a zahnali jej na útěk

3) Druhá fáze řecko-perských válek

- v roce 480 př. n. l. podnikli Peršané druhé tažení po souši i po moři
- k bitvě došlo v soutěsce **u Thermopyl**, kde se Řekům dařilo v menšině odolávat početní převaze soupeře, po zradě jednoho z Řeků Peršané soutěsku obcházejí a vítězí
- rozhodující bitva se odehrála u ostrova $\times$ **Salamína (4)**, ve které dobře ovladatelné řecké lodě porazily těžkopádné perské koráby

4) (Délský) Athénský námořní spolek

- byl to spojenecký svaz, který uzavřely Athény s malými řeckými státy na obranu před Peršany
-

5. ATHÉNY V 5. STOLETÍ PŘ. N. L.

- Athény se po ř-p válkách staly nejmocnějším řeckým státem
  - nadále tvrdě vyžadovaly plnění všech závazků od členů námořního spolku
  - do čela Athén se v roce 443 dostal **Periklés** († 429), který vykonával úřad stratéga
  - období jeho vlády je dobou největšího rozkvětu Athén, byl to velký reformátor a podporovatel kultury
    - a) zavedl platy pro úředníky
    - b) prosadil řadu sociálních opatření pro chudé
    - c) inicioval rozsáhlou stavební činnost v Athénách
-

6. PELOPONÉSKÁ VÁLKA A THÉBSKÁ HEGEMONIE

Peloponéská válka (431 – 404 př. n. l.)

- jeden z největších a nejkrvavějších konfliktů řeckých dějin
- k růstu napětí mezi Spartou a Athénami dochází po konci ř-p. válek, když roste moc Athén
- po vleklých bojích a dočasných příměřích Sparta v r. 405 př. n. l. poráží athénské loďstvo v rozhodující bitvě $\times$ **u Aigospotamoi**
- v r. 404 př. n. l. jsou Athény nuceny přijmout **tvrdé mírově podmínky** – stržení hradeb, zredukování flotily, zrušení athénskeho spolku,
- zanedlouho se Athénám podařilo opět získat svou nezávislost

THÉBSKÁ HEGEMONIE

- hegemonie = nadvláda
- peloponéská a pozdější korintská válka značně vyčerpala Spartu i Athény, čehož využilo město Théb
- v letech 371-362 př. n. l. se stalo nejmocnějším řeckým státem
- nejvýznamnějším politikem Théb byl vojevůdce **Epameinondas**, avšak po jeho smrti thébská hegemonie končí

7. OVLÁDNUTÍ ŘECKA MAKEDONCI A ŘÍŠE ALEXANDRA VELIKÉHO

- král **Filip II.** se snaží získat přístup k Egejskému moři, to ohrožuje zájmy Řecká a tak dochází k válečnému střetnutí, ve kterém jsou řecké státy jsou poraženy

ŘÍŠE ALEXANDRA VELIKÉHO

- po vraždě Filipa II. se v roce 336 př. n. l. k moci dostává jeho syn **ALEXANDR** [356-323]
  - patří ke klíčovým postavám světové historie, jeho zásluhou se tehdejší svět zásadně proměnil
  - prošel náročným vojenským výcvikem a získal slušné vzdělání (jeho učitelem byl filozof Aristoteles)
- v r. 334 př. n. l. zahájil **TAŽENÍ PROTI PERŠANŮM**
- v bitvě **u řeky Grániku** dobyl Malou Asii
- 332 př. n. l. přijat v **Egyptě** bez boje jako osvoboditel od Peršanů, stal se faraonem
- 331 v bitvě **u Gaugamél** – definitivní porážka Peršanů
- (327) zahajuje dobývání Asie, dostává se až do Indie, ale z důvody únavy vojska je nucen vrátit se zpět
- poslední roky života tráví v hlavním městě své říše v **Babylonu** a věnuje se organizaci své říše
- 323 př. n. l. náhle umírá na horečnatou nemoc
- po jeho smrti spravují říši tzv. diadochové (nástupci)
- říše se po jejich vzájemných střetech postupně rozpadá na 3 velké části
  - a) ptolemaiovská říše
  - b) seleukovská říše
  - c) antigonovská

---

8. HELÉNSKÁ (HELÉNISTICKÁ) OBDOBÍ A JEJÍ KULTURA

- od slova *Hellén* = Řek; helénizace = šíření řeckého vlivu do okolního světa
- trvala přibližně poslední 3. století záporného letopočtu - (od Alexandrových výbojů po ovládnutí Egypta Římany)
- tato kultura působila v celé Alexandrově říši, zvláště po jejím rozpadu,
- **typické znaky:**
  - a) míšení kultur – řecké a cizích
  - b) řečtina se stává světovým jazykem – v diplomacii a ve vzdělanosti
  - c) obrovský rozvoj vzdělanosti
  - d) příklon k individualismu – zájem o osobnost člověka
- hlavní **kulturní centra** – Pergamon, Alexandrie, Antiochia

---

9. KULTURA A VĚDA STAROVĚKÉHO ŘECKA

1) JAZYK A LITERATURA

- **literatura** (viz učivo probrané v rámci předmětu český jazyk a literatura)
- rétorika – politické umění přesvědčit o svém postoji, **Demosthenes**
- dějepiscectví - nejvýznamnější dějepisci: **Herodotos**, Thukydidés

2) VĚDA

- Řekové položili základy odborné terminologie ve vědních oborech
- **filozofie** (*láska k moudrosti*) – věda zkoumající obecné zákonitosti světa, společnosti a myšlení
- **přírodní vědy** – význam řeckých vědců spočívá v tom, že formulovali mnoho matematických zákonů
  - Pythagoras, Euklides, Archimedes ze Syrakus

3) ARCHITEKTURA

- rozšířené byly **3 stavební slohy** (odlišené hlavně ve tvarech sloupů a jejich hlavic,
  - a) dórský – většina památek archaické doby, sloupy působí masivním dojmem
  - b) ionský – podle oblasti Iónie v MA, sloupy jsou štíhlejší
  - c) korintský – nejmladší, zdobenější, od ionského se liší jen zdobenější hlavicí
- charakteristické stavby: chrámy, divadla, závodiště, obytné domy

4) SOCHAŘSTVÍ A MALÍŘSTVÍ

- dochovalo se většinou v římských kopiích, výjimečně přímo v Řecku
- převažuje přírodní a mytologická symbolika

10. POČÁTKY ŘÍMSKÝCH DĚJIN

ETRUSKOVÉ

- představují první vyspělou civilizaci v Itálii, jejich původ je nejasný {
- jejich jazyk není řádně rozluštěn, zachovalo se minimum zápisů
- vynikali v zemědělství, vrcholný rozkvět v 7. a 6. století
- úpadek způsoben silnou obchodní konkurencí Kartága a Řeků ve Středomoří a útoky Keltů a Římanů

DOBA KRÁLOVSKÁ

- podle pověsti měl být Řím založen v r. 753 př. n. l. bratry Romulem a Remem
- ve skutečnosti jej založili Etruskové při své expanzi {
- období raných římských dějin plné pověstí - prý zde vládlo 7 etruských králů
- prý v r. 510 přnl. byl vyhnán poslední etruský král z rodu Tarquiniovců a měla být nastolena republika, ta ve skutečnosti vznikala postupně omezováním královské moci

---

11. ŘÍMSKÁ REPUBLIKA DO OVLÁDNUTÍ ITÁLIE

BOJE PLEBEJŮ A PATRICIJŮ

- v Římě se obyvatelé dělili na dvě základní skupiny, které mezi sebou soupeřili o moc v Římě
- 1) **Patricijové** – urozený původ, potomci pův. obyvatel Říma, plnoprávní, řídili celý chod Říma
- 2) **Plebejové** – neurození, potomci přistěhovalců, omezená práva
- Plebejové postupně zlepšují své postavení po malých krocích, např. vznik nového úřadu – **tribun lidu**. Tento úředník mohl vetem zastavit projednávání protiplebejských zákonů.

ŘÍMSKÁ SPRÁVA

- 1) v čele stojí **dva konzulové** – nejvyšší úředníci, vojenští velitelé, pravomoci diplomatické a soudní
- 2) **senát** – doživotní mandát, dozor na práci úředníků, tvorba zákonů
- 3) vysokí úředníci
  - a) **cenzoři** - pětiletý mandát, starali o daně a finance, jmenovali senátory, dohlížecí pravomoci
  - b) **diktátor** – jen v případě ohrožení (vnějšího i vnitřního), neomezené pravomoci, půlroční mandát
- 4) sněm – volba úředníků

ŘÍMSKÉ OVLÁDNUTÍ ITÁLIE

- bylo postupné a mělo několik základních fází (od poč. 5. do pol. 3 stol. př.n. l.)
- 1) vyhnání etruských králů z Říma
- 2) ovládnutí oblasti zvané Latium (kraj, v němž ležel Řím)
- 3) ovládnutí zbytku ITA - definitivně na severu dobytím etruského města Volsinie r. 265 př. n. l.

---

12. ŘÍMSKÁ REPUBLIKA DO OVLÁDNUTÍ STŘEDOMOŘÍ

PUNSKÉ VÁLKY (264-146 PŘNL.)

Punové:

- název Punové od Římanů (*Poeni*), severoafričtí obyvatelé foinického původu obývající hl. město Kartágo,

Příčiny války: - po ovládnutí Itálie se střetávají mocenské zájmy Římanů a Punů v západním Středomoří

Průběh:

1) První punská válka (264-241 přnl.)

- bojovalo se hlavně o Sicílii, Římané vynikali v boji na souši, Punové v boji na moři
- změnou taktiky se podařilo Římanům ovládnout moře a porazit Puny v rozhodující bitvě u Aegatských [égatských] ostrovů v 241 přnl.

2) Druhá punská válka (218-201 přnl.)

- Punové si ztráty z první války kompenzují obsazením Hispánie (dnešní ŠPA)
- v čele Punů stojí vojevůdce Hannibal, drtivě poráží Římany v ITA v bitvě u **Trasimentského jezera**
- Římané však nakonec poráží Puny v bitvě u **Zamy** nedaleko od Kartága, které definitivně ztrácí své velmocenské postavení ve Středomoří

3) Třetí punská válka (149-146 přnl.)

- 146 přnl. Kartágo bylo definitivně vyhlazeno a jeho obyvatelstvo prodáno do otroctví

13. KRIZE ŘÍMSKÉ REPUBLIKY- 1

DŮSLEDKY ROZMACHU ŘÍMSKÉHO IMPÉRIA

- 1) zchudnutí drobných zemědělců, kteří nejsou schopni konkurovat dovozu levného obilí a stávají se bezzemky
- 2) zbohatnutí velkostatkářů (latifundistů – podle názvu velkých statků), kteří přešli na výnosnější pěstování vinné révy a olivového oleje
- 3) závislost Říma na dovozu obilí
- 4) obrovský nadbytek otroků

REFORMY BRATŘÍ GRACCHŮ

- tribunové Tiberius a mladší Gaius Gracchové se snažili několika zákony vyřešit krizi
- 1) pozemkový zákon – omezení max. výměry pozemků na rodinu, nadbytek měl být přerozdělen mezi bezzemky
- 2) prodej obilí pro chudé za stabilně nízké ceny
- 3) další opatření, namířená zvláště proti konzervativnímu senátu
- jejich reformy byli většinou zrušeny

OPTIMÁTI A POPULÁŘI

- během krize se v Římě vytvořily dva názorové tábory
- 1) populáři (z lat. *popularis* – lidový) – střední vrstvy usilující o umírněné reformy v duchu bratří Gracchů - nejznámější představitelem byl vojevůdce **Gaius Marius** – autor vojenské reformy – zavedl profesionální žoldnéřské vojsko, do kterého mohli i bezzemci
- 2) optimáti (z lat. *optimus* – nejlepší) – bohatí velkostatkáři a aristokracie hájící své zájmy, (nejznámější představitel vojevůdce **Lucius Cornelius Sulla**)

---

14. KRIZE ŘÍMSKÉ REPUBLIKY- 2

VÁLKA ŘÍMA S ITALSKÝMI SPOJENCI (90-88 PŘNL.)

- roste tlak, aby římské občanství získali i ostatní italské národy, proti tomu se postavil senát
- spor přerostl v **občanskou válku** mezi Římem a ostatními ITA národy, kterým se nakonec podařilo získat římské občanství

SULLOVA DIKTATŮRA (82-79 PŘNL.)

- bylo to období plné teroru, pronásledování a strachu
- zavedl tzv. **proskripce** – seznamy nepohodlných osob, které byly beztrestně zabíjeny a byl jim zabavován majetek
- po Sullově smrti se situace poněkud uklidnila než vypuklo...

SPARTAKOVO POVSTÁNÍ (73-71 PŘNL.)

- povstání italských otroků vedené bývalým gladiátorem Spartakem, díky jeho bojovým zkušenostem otroci poráželi římské legie až do okamžiku, kdy se do jejich čela postavil Marcus Licinius Crassus, který po vítězství nechal velkou část otroků ukřižovat

---

15. PRVNÍ TRIUMVIRÁT

- **triumvirát** – z lat. *tres* -3 a *vir* – muž, - tříčlenný mužský sbor
- byla dohoda tří významných římských vojevůdců, kteří si moc v říši rozdělili mezi sebe
  - a) **Marcus Licinius Crassus** – velký boháč, potlačil Spartakovo povstání, správce východní části říše
  - b) **Gnaeus Pompeius Magnus** – ovládl Hispánii, jejímž byl správcem {
  - c) **Gaius Iulius Caesar** – vynikající vojevůdce
- po smrti Crassa propukl spor mezi Caesarem a Pompeiem o moc v Římě, který se změnil v občanskou válku, když v r. 49 přnl. překročil Caesar hraniční říčku Rubikon v sev. Itálii, Pompeius utekl do Řecka a následně do Egypta, kde byl zavražděn místním faraonem Ptolemaiem,
- Caesar dosazuje na egyptský trůn Kleopatru a sám se stává jediným vládcem římské říše

16. CAESAROVA DIKTATURA A DRUHÝ TRIUMVIRÁT

CAESAROVA DIKTATURA (45-44 PŘNL.)

- narozdíl od Sully nepronásledoval své protivníky, některým svěřil i úřady
- významné reformy:
  - 1) sociální opatření pro chudé (přiděly půdy a obilí)
  - 2) udělování občanství odborníkům z ciziny (lékaři, učitelé)
  - 3) juliánský kalendář (365 dní, přestupný každý 4. rok)
- jeho další plány sledovali s nedůvěrou mnozí senátoři a tak byl v r. 44 př. n. l. zavražděn

DRUHÝ TRIMVIRÁT

- po Caesarově vraždě se moci v římské říši ujímají tři muži:
    - 1) **Marcus Antonius** – vojevůdce a blízký Caesarův přítel, správce východní části říše
    - 2) Marcus Aemilius **Lepidus** – velitel římské jízdy, správce Afriky, nejméně výrazný, brzy do pozadí
    - 3) Gaius **Octavius** – Caesarův adoptovaný syn a dědic, správce Itálie
  - společně porazili skupinu Caesarových vrahů v Řecku v bitvě u Filipp v r. 42 př. n. l.
  - Octavius poráží v bitvě u Actia Kleopatru a jejího milence Marca Antonia a stává se jediným vládcem
-

17. RANÉ CÍSAŘSTVÍ - PRINCIPÁT

- **principát** byl nový typ vlády – spojení absolutistické monarchistické moci s formálním zachováním republikánských institucí,
  - z lat. *princeps* - první

DOBA AUGUSTOVA

- je to nový titul císaře Octaviana (z lat. *augustus* – vznešený), které má ještě více zdůraznit jeho nadřazenost
  - vládl společně se senátem, který však měl minimum pravomocí
  - říše v jeho době procházela **morálním úpadkem** (krize rodiny, neúcta k tradicím), proto podporoval umění a rozsáhlou stavební činnost v Římě
  - velkou pozornost věnoval správě říše, účinné obrana a výběru daní
  - v **zahraníční politice** se snažil upevnit hranice říše budováním vojenských táborů a využitím vodních toků – této hranici se pak říkalo **limes Romanus**
  - zavedl novou vojenskou jednotku – **pretoriánská garda** – císařská osobní stráž {
-

18. IULSKO-CLAUDIJSKÁ DYNASTIE (27 PŘNL. – 68 NL.)

- většinou to bylo období rozvoje a posilování moci říše
- v zemědělství se uplatňuje **kolonát** – (z lat. *colonus* - sedlák) - pronájem velkostatkářské půdy chudým svobodným rolníkům a bezzemkům
- **významní císaři:**
  - **Tiberius (14-37)** – byl značně schopný a prosadil řadu úsporných opatření
  - **Caligula** – kontroverzní osobnost, přes řadu populárních kroků se do dějin zapsal jako krutovládce
  - **Claudius** – zabýval se historií Etrusků, upevnil moc v říši budováním dopravní infrastruktury, oporou mu byl efektivní úřednický aparát
  - **Nero** – (podobně nadějný začátek vlády jako u Caliguly), ale známý pronásledováním svých protivníků a zabavováním jejich majetku, v jeho době zachvátil Řím obrovský požár – podezřelý on sám (aby měl inspiraci k sepsání básně o pádu Troje, pokládal se za velkého umělce), nakonec si to odpykali křesťané s Židy; sám se probodl, když unikal před pronásledovateli

19. FLAVIOVCI (69-96) A ADOPTIVNÍ CÍSAŘI (96-192)

FLAVIOVCI (69-96)

- vedli prospěšnou státní politiku
- po Neronově smrti se císařem stal vojevůdce **Titus Flavius Vespasianus**
- **Titus** – během jeho krátké vlády došlo v r. 79 n. l. k **výbuchu sopky Vesuv**,
  - láva a popel zničily okolní města Pompeje a Herculaneum, na druhé straně zakonzervovaly soudobý stav architektury do dnešních dnů

ADOPTIVNÍ CÍSAŘI (96-192)

- období hospodářské prosperity a územního rozmachu,
- velká pozornost se věnuje provinciím a jejich rozvoji, jejich správci jsou pod přísnou kontrolou Říma významní císaři:
- **Nerva** – prosadil nástupnictví u adoptovaných členů rodiny
- **Traianus** - římská říše dosáhla maximální rozlohy – schopný voják, ~~místodržící Germanie~~, vybudoval precizní správu
- **Hadrianus** – snažil se udržet klid v říši i za cenu ztrát nepokojných oblastí
- **Marcus Aurelius** – bojoval s Parthskou říší na východě a při tzv. markomanských válkách se v boji s Germány dostal až na území ČR a SR, říše se dostává do krize

---

20. SEVEROVCI (193-235) A KRIZE IMPERIA

SEVEROVCI (193-235)

- prohlubování krize pramenící z obrovské rozlohy říše a hospodářských problémů
- kvůli zvýšení odvodu daní byl v r. 212 **vydán edikt**, jimž bylo možné udělit římské občanství všem říšským svobodným občanům

KRIZE IMPERIA

- po Severovcích vládou **tzv. vojenští císařové** – velitelé legií, rychle se střídaly jeden za druhým
- upadá zemědělská výroba a systém **kolonátu** – nájemníci dostávají horší půdy, nemohou splácet, ocitají se v podřízenosti, pustnutí polí
- zvětšují se sociální rozdíly mezi občany bohatými (**honestiores, vznešenější**) a chudými (**humiliores, níže postavení**)
- státní pokladnu ruinovaly vysoké výdaje na úřednictvo a armádu
- neklid v provinciích – vzpoury místních vojevůdců proti císaři
- řádění loupeživých tlup
- útoky germánských kmenů

---

21. POČÁTKY KŘESŤANSTVÍ

JEŽÍŠ KRISTUS A JEHO UČENÍ

- narodil někdy mezi lety 4-8 př. n. l. v Betlémě –
- a stal se prorokem ohlašujícím příchod božského království, do něhož může vstoupit každý, do se chová pokorně a umí odpouštět a milovat, **hlásal naději na spásu**

ŠÍŘENÍ KŘESŤANSTVÍ

- Ježíšovy myšlenky šířili jeho učedníci (*apoštolové*, poslové)
- postupně po celé říši vznikaly rané křesťanské obce, v jejichž čele stáli kněží, kteří měli za úkol dále šířit a upevňovat novou víru, nejznámějším hlasatelem křesťanství se stal Pavel z Tarsu (Saul)
- největší odezvu nacházelo u chudiny, která v něm viděla naději na vysvobození ze strastiplného pozemského života

PRONÁSLEDOVÁNÍ KŘESŤANŮ

- zpočátku se jednalo o ojedinělé akce, od 3. stol. nabylo na intenzitě
- hlavní důvody (byli politické, ne náboženské):
  - a) odmítali římského císaře uznávat jako svého boha
  - b) většina z nich měl izraelský původ, měli tedy nálepku vzbouřenců
  - c) odmítali vojenskou službu

22. DOMINÁT (od 284)

CÍSAŘ DIOCLETIANUS (234-313, vláda 284-305)

- byl velice ctižádostivý, schopný a snažil se vyřešit krizi v říši
- **správní reformy:**
  - 1) zavedl nový systém vlády – dominát (z lat. *dominus* – pán)
- císař vládne v říši bez asistence republikánských institucí
  - 2) rozdělil moc v říši - císař vládl na západě, spoluvladař na východě, oba pak ještě měli mladší asistenty, aby se zamezilo nástupnickým bojům – **systém tetrarchie** – vlád čtyř panovníků
  - 3) říši rozdělil na tzv. **diecéze**
- **hospodářské reformy:**
  - 1) ražba hodnotných mincí 2) rozsáhlá daňová reforma
- jako první přikročil k systematickému **pronásledování křesťanů**

CÍSAŘ CONSTANTINUS (280-337, vláda 306-337)

- známý jako velký podporovatel křesťanství
- 1) 313 vydal **edikt milánský** – zrovnoprávnění křesťanů s ostatními náboženstvími
- 2) 325 svolal koncil (církvní sněm) do maloasijské Nikaie, aby sjednotil tříštící se křesťanské názory
- založil nové sídelní město – **Konstantinopolis** (Cařihrad, Istanbul, Byzatnion)

---

23. STĚHOVÁNÍ NÁRODŮ (konec 4. stol. – 6. stol.)

- bylo vyvoláno příchodem **Hunů** do Evropy - kočovníci turkotatarského původu z Asie, jejich nejznámějším vůdcem byl Attila (395-453) („*flagellum dei* – bič boží“), jejich novým územním jádrem se stalo dnešní Maďarsko
- dalšími důvody mohlo být touha kmenů po římské kořisti a relativní přelidnění v této oblasti
- za symbolický počátek se pokládá rok 375 n. l., kdy Hunové rozvrátili říši germánských Ostrogotů
- kmeny germánských Vizigótů se před Huny stáhly k hranicím římské říše, kterou tím pádem ohrožovaly
- z území Čech odešli kmeny Markomanů a Kvádů, jejichž místo zaujali později Durynkové a Langobardi

---

24. ZÁNİK IMPÉRIA

- císař Theodosius (347-395)
  - v r. 380 vydal nařízení, jímž ustavil křesťanství jediným oficiálním náboženstvím
  - v r. 395 **rozdělil římskou říši** na dvě části, které se od této doby vyvíjeli odděleně:
    - 1) **východní část** – pozdější byzantská říše, hl. m. Konstantinopolis
    - 2) **západní část** – vývoj šel k zániku, neustálá hrozba vpádu germánských kmenů (Řím dobyt v r. 410 Vizigóty a v r. 455 Vandaly – ~~hanlivá konotace dána jejich bezohledným rabováním v Římě~~)
      - 451 svedena nerozhodná bitva na Katalaunských polích mezi Římany a Huny
      - 476 západořímská říše zaniká, když se moci v Římě ujal germánský král Odoaker, který sesadil poslední římského císaře Romula Augusta

25. KULTURA STAROVĚKÉHO ŘÍMA

1) NÁBOŽENSTVÍ

- nejprve se uctívali přírodní síly a zvířata, později přechod na antropomorfní náboženství převzaté od Etrusků, Řeků, Egyptanů či Peršanů

2) JAZYK A LITERATURA

- latina spadá do italické větve IE. jazyků, písmo latinka
- stala se základem román. jazyků, které se utvářely od 6. do 9. stol., významně ovlivnila i germ. jazyky
- literatura – viz předmět ČJ

3) VĚDA

- zatímco Řekové tíhli spíše k abstrakci (pojmovost, neobraznost), Římané dávali **přednost praxi** a tak mnohé řecké nápady zdokonalili a převedli je do života
- místo filozofie se kladl důraz na **etiku** (nauka o mravnosti) – jak se dobře chovat, jak být dobrým občanem, hlavní představitelé – Cicero, Seneca ml.

3) ARCHITEKTURA

- díky obrovské územní expanzi Římanů je možné mnohé památky najít po celém Středomoří
- i v architektuře Římané převzali od Etrusků a Řeků řadu postupů, které dále zdokonalili (klenby, oblouky)
- **typické stavby:**
  - a) chrámy – velmi podobné řeckým, římský Panteon a chrám postavený na vrcholku Kapitol
  - b) divadla – často stála samostatně (x řecké zasazené do terénu)
  - c) sportovní areály – amfiteátry – nejznámější Colosseum
  - d) vítězné oblouky: brány se zaklenutým vstupem a ozdobnými reliéfy, nejznámější Constantinův v Římě

4) MALÍŘSTVÍ

- převažují nástěnné malby zdobící stěny obytných domů, motivy – přírodní výjevy, abstraktní ornamenty
- podlahy zámožnějších obyvatel zdobeny mozaikami

5) SOCHAŘSTVÍ

- sochy tvořeny pod značným vlivem řeckého umění
- naopak u portrétů se Římané projeví originálně – tíhli k realističnosti, zatímco Řekové idealizovali
- oblíbené byli také reliéfy znázorňující důležité historické události